

Riktlinje

Gullspångs kommun

Riktlinje för visselblåsning

Beslutad av: Kommunfullmäktige

Datum och paragraf: 2022-10-05 § 269

Dokumentansvarig: HR-chef

Gäller från: 2022-10-05

Diarienummer: 2022-00334

**GULLSPÅNGS
KOMMUN**

Innehåll

Riktlinje för visseblåsning	
Vem kan visseblås? _____	3
Skydd för visseblåsare enligt visseblåsaren _____	4
Hur rapporterar man om en visseblåsning? _____	4
Utredning visseblåsare _____	5

Riktlinje för visselblåsning

Bakgrund

I syfte att skydda personer som rapporterar om missförhållanden har en ny visselblåsarlag (Lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden) nedan kallad Visselblåsarlagen trätt i kraft. Lagstiftningen reglerar i huvudsak skydd för visselblåsare och ställer krav på att verksamhetsutövare med mer än 250 anställda fr.o.m. 2022-07-17 ska inrätta interna rapporteringskanaler för visselblåsning som ska vara självständiga och oberoende. Den nya visselblåsarlagen tillkom efter att EU i oktober 2019 antagit det s.k. visselblåsardirektivet (2019/1937/EU).

Vad är en visselblåsning?

Ett visselblåsarärende kännetecknas av att visselblåsaren i ett arbetsrelaterat sammanhang rapporterar om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram. Som missförhållande av allmänintresse räknas t ex slöseri med allmänna medel, brott mot interna principer (t ex hållbarhet) som kan ha ett allmänintresse, ageranden som strider mot EU-rättsakter, brottsliga handlingar och brott mot myndighetsföreskrifter eller skydd för liv, hälsa och miljö.

I visselblåsardirektivet (2019/1937/EU), artikel 2.1 a, har nedanstående områden ansetts vara av betydelse för samhället i stort och för medborgarna. Av det följer att missförhållanden inom just dessa utpekade områden särskilt omfattas av det ovan nämnda allmänintresset:

- Offentlig upphandling
- Finansiella tjänster, produkter och marknader, och förhindrande av penningtvätt och finansiering av terrorism
- Produktsäkerhet och produktöverensstämmelse
- Transportsäkerhet
- Strålskydd och kärnsäkerhet
- Livsmedels- och fodersäkerhet, djurs hälsa och välbefinnande
- Folkhälsa
- Konsumentskydd
- Skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem

Vidare ska visselblåsare ha skälig anledning att anta att informationen som ligger till grund för visselblåsningen är sann och ska i princip utgöras av förstahandsinformation. Rapporteringen ska syfta till att man ska kunna komma tillrätta med missförhållandena.

Vem kan visselblåsa?

Visselblåsarlagen ställer krav på att visselblåsning ska utifrån information som visselblåsaren kommer i kontakt med i ett arbetsrelaterat sammanhang. Detta definieras i lagstiftningen till nedanstående:

- Arbetssökande och arbetstagare
- Volontärarbetare (och sökande)
- Praktikant (och sökande)
- Annan person som utför arbete under verksamhetsutövarens kontroll och ledning (t ex konsult//inhyrd)
- Egen företagare som söker eller utför uppdrag
- Personer i ett företags styrelse (motsvarande)

- Aktieägare som är verksamma i bolaget
- Personer som har tillhört någon av kategorierna ovan

Skydd för visselblåsare enligt visselblåsaren

Skydd i form av ansvarsfrihet

I 2 kap. 1 § visselblåsarlagen regleras en viss ansvarsfrihet vid rapportering enligt visselblåsarlagen. Visselblåsaren får inte göras ansvarig för att ha åsidosatt tystnadsplikt, under förutsättning att personen vid rapporteringen hade skäligen anledning att anta att rapporteringen av informationen var nödvändig för att avslöja det rapporterade missförhållandet. Ansvarsfriheten gäller dock inte vid uppsåtligt brott mot s.k. kvalificerad tystnadsplikt såsom känsliga uppgifter inom hälso- och sjukvården eller tystnadsplikt enligt lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar. Med kvalificerad tystnadsplikt avses tystnadsplikt som inskränker rätten enligt tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter. Vilka tystnadsplikter som är kvalificerade framgår av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Skydd mot hindrande åtgärder och repressalier

I Visselblåsarlagens 3 kap finns reglering för skydd mot hindrande åtgärder och repressalier för en visselblåsare. En verksamhetsutövare får inte hindra eller försöka hindra rapportering. Likaså är alla former av repressalier förbjudna. En repressalieåtgärd definieras som en åtgärd eller underlåtenhet som vidtas eller inte vidtas på grund av att den rapporterade personen har rapporterat och som ger upphov till eller kan ge upphov till en skada för den rapporterade personen.

Hur rapporterar man om en visselblåsning?

Visselblåsarlagen ställer krav på att verksamhetsutövaren ska lämna tydlig och lättillgänglig information om hur rapportering ska göras via de interna rapporteringskanalerna, hur rapportering ska göras till behöriga myndigheter via de externa rapporteringskanalerna och information om meddelarfrihet, ansvarsfrihet samt efterforsknings- och repressalieförbud. I Gullspångs kommun görs detta via kommunens webbplats, Gullspång.se.

Intern rapporteringskanal

För visselblåsning via de interna rapporteringskanalerna finns information på kommunens webbplats Gullspång.se och görs via den upphandlade leverantören Human & Heart.

Visselblåsarfunktion för Gullspångs kommun

Gullspångs kommun har upphandlat Human & Heart som leverantör och mottagare av visselblåsningar via de interna rapporteringskanalerna. För att visselblåsa kontaktas leverantören. En visselblåsare kan vara anonym.

Vid visselblåsning till Human & Heart gör de en första bedömning om det rapporterade lever upp till de krav som visselblåsarlagen ställer. Om så är fallet, sker avisering till kommunen om att ett uppföljningsärende finns. Till kommunen inkommit ärende bedöms av den interna utredningsgruppen, se nedan.

Extern rapporteringskanal

För visselblåsning via externa rapporteringskanaler kontaktas behörig myndighet. För att omfattas av skyddet i visselblåsarlagen krävs att någon av nedanstående alternativa förutsättningar är uppfyllda;

- Visselblåsaren har först rapporterat via intern rapporteringskanal och mottagaren inte vidtagit skäliga uppföljningsåtgärder.
- Visselblåsaren har skälig anledning att anta att missförhållandena utgör en överhängande risk eller uppenbar fara för liv, hälsa eller säkerhet eller risk för omfattande skada i miljön eller annat skäl har befogad anledning att rapportera till myndigheten.
- Visselblåsaren har skälig anledning att anta att en intern rapportering skulle innebära en risk för represalier eller leda till att missförhållandet sannolikt inte skulle avhjälpas på ett effektivt sätt.

Utredning visselblåsare

Visselblåsarlagen definierar begreppet uppföljningsärende för att beteckna ett ärende som uppstår genom en rapportering om ett missförhållande. Uppföljningsärenden kan komma till kommunen via de interna rapporteringskanalerna efter att den upphandlade leverantören mottagit visselblåsningen. Lagstiftningen ställer krav på att utredare av ett uppföljningsärende ska vara saklig och opartiskt, samt ha erforderlig kompetens inom sakområdet. I kommunen tar den interna utredningsgruppen bestående av HR-chef, säkerhetsamordnare, kanslichef samt adjungerad förvaltningschef emot uppföljningsärenden och tar ställning till beslut om utredning ska ske och i så fall internt eller externt. Facklig part, liksom andra funktioner, kan adjungeras in vid behov. Innan utredning av ett uppföljningsärende påbörjas görs kontroll av jäv.

Olika utredningsalternativ

Utredning av ett uppföljningsärende kan ske antingen via intern utredning av ovan nämnda utredningsgrupp eller via extern utredning. Den interna utredningsgruppen väljer själv om ytterligare interna funktioner ska kopplas till utredningsarbetet. Innan utredning av ett uppföljningsärende påbörjas görs kontroll av jäv.

Den interna utredningsgruppen återkopplar efter färdigställd utredning rapport till den berörd förvaltningschef.

För extern utredning avropas Human & Heart. Rapporten från en extern utredning går till den kommunövergripande utredningsgruppen för beslut om vidare åtgärder. Innan utredning av ett uppföljningsärende påbörjas görs kontroll av jäv. Beställning görs av HR-chef. Leverantören återkopplar även till denne, som i sin tur återkopplar till berörd förvaltningschef.

Sekretess och konfidentialitet

Visselblåsarlagen ställer krav på att endast personer som har utsetts som behöriga eller personer som arbetar vid enheter som har utsetts som behöriga att ta emot, följa upp och lämna återkoppling på rapporter får ha tillgång till personuppgifter som behandlas i ett uppföljningsärende. I Gullspångs kommun är det utsedda funktioner i den interna utredningsgruppen som behandlar personuppgifterna.

Enligt Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) i 32 kap § 3b och 17 kap § 3b kan sekretess, helt eller delvis, gälla rörande utredning av rapporter om missförhållande i syfte att skydda rapporterade persons identitet eller om det kan antas att syftet med uppföljningen motverkas om uppgiften röjs.

Diarieföring och arkivering

Diarieföring och arkivering hanteras enligt bestämmelser i Kommunstyrelsens dokumenthanteringsplan.